

НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

CONTINUING PROFESSIONAL EDUCATION: FOREIGN EXPERIENCE

УДК 374.7 (417) (043.3)

Ольга Ситник

ORCID iD 0000-0002-0908-0284

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних
мов і методик їх навчання,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
бул. І. Шамо, 18/2, 02154 Київ, Україна,
o.sytnyk@kubg.edu.ua

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ В ІРЛАНДІЇ

Стаття присвячена дослідженню професійної підготовки вчителя до роботи в системі освіти дорослих в Ірландії. Автор робить спробу надати повну характеристику професійній підготовці сучасного вчителя, зокрема: вивчити основні положення щодо професійної підготовки вчителя в Ірландії; проаналізувати основні етапи навчання майбутнього вчителя в ірландській системі педагогічної освіти; виокремити особливості професійної підготовки педагога у системі освіти дорослих; схарактеризувати професійні обов'язки педагогічних працівників освіти дорослих в Ірландській республіці.

Ключові слова: вчитель для дорослих; освіта дорослих; особливості підготовки вчителя; педагогічний працівник; професійна підготовка вчителя; т'ютор.

Вступ. У сучасних умовах в Україні помітно зростає актуальність освіти дорослих як невід'ємної складової освіти впродовж життя, розвиток якої пов'язаний із соціальними, психологічними, педагогічними, науково-технічними, економічними та іншими чинниками, техніко-технологічними зрушеннями у світовій економіці. Особливого значення набуває зміна концепції «Освіта на все життя» на концепцію «Освіта впродовж життя». В основу освіти дорослих покладено доступність, відкритість, міжкультурність, універсалізацію змісту, технологічну інноваційність. На початку XXI ст. освіта дорослих перетворюється із засобу на мету розвитку людини (Національна доповідь, 2016, с. 128). З огляду на це набуває

актуальності вивчення досвіду зарубіжних країн щодо професійної підготовки вчителя до роботи в системі освіти дорослих. Аналіз системи підготовки майбутніх учителів в Ірландії, на наш погляд, є актуальним, адже ця країна займає перше місце у світі за кількістю навчальних закладів на душу населення, а вищі навчальні заклади Ірландії набувають популярності на світовому ринку освітніх послуг.

До дослідження проблеми професійної підготовки вчителя у зарубіжних країнах звертаються такі науковці: Н. Авшенюк та Ю. Кіщенко (Англія та Уельс), Я. Бельмаз та Н. Яцишин (Велика Британія), Л. Зязюн та О. Бочарова (Франція), Н. Кошарна (Швеція), Т. Кошманова та Р. Роман (США), Н. Мукан (Великобританія,

Канада та США), Л. Пуховська (країни Західної Європи), В. Семілетко (Норвегія). Вивченням зарубіжного передового досвіду в галузі освіти дорослих займаються: В. Давидова, Т. Десятов, Д. Дзвінчук, Н. Дем'яненко, О. Жижко, С. Коваленко, В. Луговий, Н. Ничкало, О. Огієнко, І. Сагун, І. Фольварочний та інші.

Мета статті – розкрити особливості професійної підготовки учителя в системі освіти в Ірландії та виокремити продуктивні надбання задля їх впровадження в Україні. Відповідно до цілей визначено завдання: схарактеризувати аспекти педагогічної освіти Ірландії; виокремити особливості професійної підготовки учителя до роботи в системі освіти дорослих в Ірландії.

Характеристика педагога для дорослих. Вітчизняна дослідниця Т. Сорочан (2017) зазначає: «Андрогог є провідним фахівцем у системі освіти дорослих, виконує важливу місію, яку ми розуміємо як смисл суспільно значущої діяльності на засадах цілей-цінностей освіти впродовж життя. Для діяльності андрогога є характерними всі ознаки професії, а саме: спеціалізація і особливий предмет праці, специфічні засоби та інструментарій професійної діяльності, продукт праці. Професія андрогога поки не зазначена у відповідних класифікаторах, а фахівець з освіти дорослих не проходить обов'язкової спеціальної підготовки в системі формальної освіти, отже професіоналізація цієї категорії освітян потребує вдосконалення» (с. 11).

В Ірландії педагога, що працює з дорослими, називають тьютором освіти дорослих (adult education tutor). Кожному студенту призначається наставник-тьютор для кожного модуля курсу. Співвідношення студент-репетитор 15:1. Студентів розподіляють у місцеві навчальні центри для проведення очних консультацій, лабораторних та практичних занять, надаючи доступ до комп'ютерів, відеоматеріалів і бібліотек (EURYDICE. Organization of the education system in Ireland, 2002, p. 125).

Цікавим є той факт, що отримання посади тьютора не вимагає наявності необхідної освітньої кваліфікації. Загалом, більшість тьюторів освіти дорослих в Ірландії мають кваліфікацію вчителя середньої школи. Таким чином, на нашу думку, варто звернути увагу на професійну підготовку вчителя в Ірландії (What Next: How to become an adult education tutor? 2012, p. 49–50).

Професійна підготовка вчителя в Ірландії. Щоб отримати можливість працювати вчителем, необхідно пройти курс навчання терміном три роки, отримуючи ступінь бакалавра педагогіки (Bachelor of Education / B.Ed. / degree), або чотири роки, здобуваючи диплом про вищу освіту. Для вирішення проблеми забезпечення навчальних закладів педагогічними кадрами створено курси педагогічної підготовки впродовж 18 місяців, які надають право викладання в школі (Ситник, 2012, с. 182–184).

Вимоги до кваліфікаційної підготовки вчителів початкової школи вищі ніж до вчителів середньої школи, адже навчання школярів-початківців має інтегроване спрямування і забезпечується одним вчителем.

Контроль та моніторинг організації навчання майбутніх педагогічних працівників здійснюється Відділом підготовки вчителів і Міністерством освіти та навичок Ірландії (Department of Education and Skills).

Ірландська модель визначення та організаційного запровадження вмінь і навичок вчителів у системі педагогічної освіти чітко та логічно структурована. Урядом створено певні вимоги до визначення вмінь та навичок, але не визначено безпосередньо той комплекс вмінь та навичок, який є наскрізним для навчальних програм і курсів педагогічної освіти. Право вирішувати проблему запровадження тих чи інших вмінь та навичок належить університетам. Ірландія є в переліку країн, які мають науково обґрунтований, практично визначений і ретельно відпрацьований на національному або інституційному рівнях комплекс викладацьких умінь та навичок, рівень запровадження яких в цілому залежить від організації та управління освітою в країні (Авшенюк, 2011, с. 86). В Ірландії Міністерство освіти і навичок та уповноважені органи управління освітою визначають рамки та формують регуляторні документи в межах чинного національного законодавства для вищих педагогічних навчальних закладів щодо розробки ними власних курикулумів на автономних засадах. Міністерство освіти і навичок та Національна рада курикулуму й оцінювання розробляють рамкові рекомендації, вищі навчальні заклади на їх основі формують курикулум автономно, тобто уряд встановлює загальні вимоги, а вищий навчальний заклад інтегрує до власних потреб (Авшенюк, 2011, с. 90).

Система педагогічної освіти Ірландії охоплює три основні взаємопов'язані аспекти педагогічної освіти (Burke, 2004, p. 32), зокрема:

- початкова педагогічна підготовка (initial teacher education) передбачає отримання основних ґрунтовних знань для здобуття кваліфікації вчителя і охоплює період навчання у педагогічному закладі (Draft Policy on the Continuum of Teacher Education, 2010, p. 18);

- початкова професійна педагогічна діяльність (induction), запроваджена як програмний компонент педагогічної освіти, зорієнтований на молодого кваліфікованого вчителя (newly qualified teacher), і охоплює перший рік професійної діяльності дипломованого педагога. Метою цього структурованого компоненту програми є забезпечення професійної та особистісної підтримки молодого спеціаліста на його робочому місці, яка здійснюється на рівні школи досвідченим педагогом (mentor) для забезпечення професійного розвитку та дотримання безперервності в педагогічній освіті (Draft Policy on the Continuum of Teacher Education, 2010, p. 19).

- безперервний професійний розвиток (in-career development), орієнтований на забезпечення освіти протягом життя і націлений на удосконалення педагогічної майстерності вчителя впродовж його професійної діяльності, найтриваліший за часом та найґрунтовніший за змістом з метою задоволення професійних потреб у підвищенні кваліфікації учителя (Draft Policy on the Continuum of Teacher Education, 2010, p. 19).

Отже, педагогічна освіта в Ірландії забезпечує трьохступеневу підготовку педагогічних кадрів. Два перших етапи (початкова педагогічна підготовка та початкова професійна педагогічна діяльність) орієнтовані на базове професійне навчання та підготовку вчителя, а третій етап – безперервний професійний розвиток – забезпечує постійне удосконалення, підвищення кваліфікації та необхідну перепідготовку педагогічного персоналу країни.

У процесі розвитку професійних умінь та навичок студентів в Ірландії широко застосовуються такі методи та форми роботи, як лекції, семінари, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальна робота під керівництвом наставника (тьюторські заняття), консультації, робота з відеоматеріалами, заняття в підгрупах, експериментальна робота та обмін студентами.

Програмовий зміст навчання укладений з урахуванням основних елементів професійної підготовки, а саме: теорії, методології та практики.

Виклад теоретичного матеріалу корегується в межах трьох напрямів таких як: психологія, соціологія та історія, філософія (Ситник, 2012, с. 182–184).

Основною метою методологічних дисциплін є навчити студентів не лише навчати учнів в межах освітньої дисципліни, а й вносити необхідні зміни до змісту навчальної програми, застосовувати нові методи та прийоми навчання, вдало розподіляти навчальний матеріал та вміло використовувати освітні ресурси на уроці (Ситник, 2012, с. 182–184).

Вагомим внеском у процесі професійного розвитку майбутніх вчителів є педагогічна практика, яка займає особливе місце у навчальних програмах закладів вищої освіти. Проходження виробничої педагогічної практики відбувається у закладах середньої освіти та визначається як домінуюча складова підготовки педагогічних кадрів. Організація практичної діяльності студентів має варіативний характер у різних навчальних закладах країни. Студенти можуть проходити педагогічну практику блоками по три тижні або брати участь у проведенні уроків у школі впродовж усього навчального року. За контроль та оцінювання успіхів кожного студента відповідає викладацький склад закладу. В обов'язки керівника практики входить відвідування та спостереження уроків практикантів, обговорення та аналіз проведених занять із залученням одногрупників, які мають відвідувати заняття один одного. Окрім педагогічної освіти, майбутні вчителі мають отримати право на викладацьку діяльність. Після успішного проходження випробувальної практики терміном один рік, випускники одержують сертифікат до диплому, який дозволяє займатися викладацькою діяльністю у національних навчальних закладах.

Поширена тенденція впровадження і використання нових гнучких технологій, пошукової орієнтації в освіті і професійній підготовці вчителів передбачає цілісне включення студентів-майбутніх педагогів до системи професійно-значущих відносин (концепція «думаючого практиканта»), залучення їх до вирішення педагогічних завдань, забезпечення системотворчих функцій педагогічної практики в єдності з теоретичною професійною підготов-

кою (Foreign Language Teaching in Schools in Europe, 2001, p. 5).

Висновки. Проведене дослідження стверджує, що отримання професії тьютора не вимагає наявності необхідної освітньої кваліфікації в Ірландії, тому кожен педагог, здобувши кваліфікацію вчителя середньої школи, має можливість працювати в галузі освіти дорослих.

Таким чином, розглянувши професійну підготовку учителя в системі неперервної освіти в контексті вивчення особливостей, притаманних роботі тьюторів освіти дорослих, наголошуємо на професійних обов'язках педагогічних працівників освіти дорослих Ірландії, зокрема:

- обґрунтування освітніх потреб дорослих в закріпленому за ними регіоні;
- вивчення поточних умов забезпечення та засобів обслуговування на курсах у контексті освіти дорослих;
- налаштування співпраці між агенціями і установами, що беруть участь у наданні послуг з освіти дорослих;

- підготовка проекту річної програми щодо заходів у межах освіти дорослих;
- забезпечення діяльності інформаційного та консультаційного характеру щодо навчальних заходів з освіти дорослих;
- співпраця з іншими місцевими громадськими організаціями, що зацікавлені у роботі сфери освіти дорослих;
- підготовка щорічної доповіді щодо програми освіти дорослих для VEC і міністра освіти;
- налаштування співпраці з місцевими економічними товариствами, що зацікавлені в організації навчання задля отримання навичок, необхідних для регіонального розвитку (Bassett, Brady, Fleming, Inglis, 1989, p. 67).

Перспективами подальших досліджень вбачаємо дослідження особливостей професійної підготовки спеціальних педагогічних кадрів – андрагогів – для роботи з дорослим контингентом в Ірландії.

Література

- Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі : монографія / Н. М. Авшенюк та ін. Київ: Педагогічна думка, 2011. 232 с.
- Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка, 2016. 448 с.
- Ситник О. І. Професійна підготовка учителя: ірландський досвід. *Психолого-педагогічні засади діяльності вчителя: історія, теорія, практика*: матеріали II Всеукраїнської науково-методичної конференції (8–9 листопада 2012 р., м. Херсон). Херсон, 2012. С. 182–184.
- Сорочан Т. М. Модуси професіоналізації андрагогів у контексті суспільства, яке навчається. *Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології*: Збірник матеріалів II-ої Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 28 квітня 2017 р., м. Київ. Київ: ЦППО, 2017. С. 11–13. doi: 10.15587/2519-4984.2017.100180. 10.
- Burke A. Teacher Education in the Republic of Ireland: Retrospect and Prospect. Armagh: The Centre for Cross Border Studies, 2004. 70 с.
- Draft Policy on the Continuum of Teacher Education / Background Report: Teacher Education in Ireland and Internationally. Maynooth: The Teaching Council, 2010. 32 с.
- EURYDICE. Organization of the education system in Ireland. European Commission: EACEA, 2002. 268 с.
- Bassett M., Brady B., Fleming T., Inglis T. For adults only. A case for adult education in Ireland. Dublin: AONTAS, 1989. 122 с.
- Foreign Language Teaching in Schools in Europe: Situation in Ireland. Report drafted by EURYDICE Unit. Dublin: DES, 2001. 16 с.
- What Next: How to become an adult education tutor? Dublin: AONTAS, 2012. 82 с.

References

- Avsheniuk, N. M., Kudin, V. O., Ohienko, O. I., Postryhach, N. O., Pukhovska, L. P. (2011). *Modernizatsiia pedahohichnoii osvity v yevropeiskomu ta yevroatlantychnomu osvitniomu prostori [Pedagogical education modernization in European and euroatlantic educational system]*.

- Kyiv, Ukraine: Pedahohichna dumka (ukr).
- Kremen, V. H. (Ed.). (2016). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report about educational state and development in Ukraine]*. Kyiv, Ukraine: Pedahohichna dumka (ukr).
- Sytnyk, O. I. (2012). Profesiina pidhotovka uchytelia: irlandskiy dosvid [Professional teacher training: Irish experience]. In *Psykhologo-pedahohichni zasady diialnosti vchytelia: istoria, teoria, praktyka: Materialy II Vseukrainskoi naukovo-metodychnoi konferentsii (8–9 lystopada 2012 r., m. Kherson) (pp. 182–184)*. Kherson, Ukraine (ukr).
- Sorochan, T. M. (2017). Modusy profesionalizatsii andrahohiv u konteksti suspilstva, yake navchaitesia [Modes of the adult teachers' professionalization in the knowledge society]. In *Profesiinyi rozvytok fakhivtsiv u systemi osvity doroslykh: istoriia, teoriia, tekhnolohii : Zbirnyk materialiv II-oi Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii, 28 kvitnia 2017 r., m. Kyiv (pp. 11–13)*. Kyiv, Ukraine: TsIPPO. doi:10.15587/2519-4984.2017.100180. 10 (ukr).
- Burke, A. (2004). *Teacher Education in the Republic of Ireland: Retrospect and Prospect*. Armagh, Great Britain: The Centre for Cross Border Studies (eng).
- Draft Policy on the Continuum of Teacher Education. Background Report: Teacher Education in Ireland and Internationally* (2010). Maynooth, Ireland: The Teaching Council (eng).
- EURYDICE (2002). Organization of the education system in Ireland, European Commission: EACEA (eng).
- Bassett, M., Brady, B., Fleming, T., Inglis, T. (1989). *For adults only A case for adult education in Ireland*. Dublin, Ireland: AONTAS (eng).
- Foreign Language Teaching in Schools in Europe: Situation in Ireland* (2001). Report drafted by EURYDICE Unit. Dublin, Ireland: DES (eng).
- What Next: How to become an adult education tutor?* (2012). Dublin, Ireland: AONTAS (eng).

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ К РАБОТЕ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ ВЗРОСЛЫХ В ИРЛАНДИИ

Сытник Ольга, кандидат педагогических наук,
старший преподаватель кафедры иностранных языков и методик их обучения,
Киевский университет имени Бориса Гринченко,
бул. И. Шамо, 18/2, 02154 Киев, Украина, o.sytnyk@kubg.edu.ua.

Статья посвящена исследованию профессиональной подготовки учителя к работе в системе образования взрослых в Ирландии. Автор представляет полную характеристику профессиональной подготовки современного учителя, в частности: изучить основные положения по профессиональной подготовке учителя в Ирландии; проанализировать основные этапы обучения будущего учителя в ирландской системе педагогического образования; выделить особенности педагога для взрослых; охарактеризовать профессиональные обязанности педагогических работников образования взрослых Ирландии.

Ключевые слова: образование взрослых; особенности подготовки учителя; педагогический работник; профессиональная подготовка учителя; тьютор; учитель для взрослых.

ADULT EDUCATION TEACHERS' TRAINING IN IRELAND

Sytnyk Olga, Ph.D. (Pedagogy),
Senior Teacher of the Foreign Languages and Methodology Department,
Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2 I. Shamo Bul., 02154 Kyiv, Ukraine, o.sytnyk@kubg.edu.ua

The central purpose of this article is to highlight nature, place and role of the adult education teacher professional training in Ireland as well as the school teacher professional training. In order to do so, a general overview of Irish teachers' education is presented. The specific in the adult

education tutors' activities is also discussed. The nature of the teachers' training is fully examined. The various contemporary ways and innovative forms of modern teachers' training in Ireland are mentioned. The main professional requirements that the adult education tutor has are also highlighted and analyzed. The process and different periods of teachers' training are classified and described. The article shows the main stages in teachers' training in Ireland with detailed characteristics of every level with key elements emphasizing. The practice training organization for future teachers in Ireland is examined. The survey results showed that adult education teachers' training sector in Ireland is a very flexible way of learning in modern society. It can be suitable for everyone who needs to get not only professional knowledge and skills, development, life experience, but also socialization, communication, collective consciousness and community support. Adult education teachers' training is an effective, contemporary educational service that has many beneficial outcomes. The article presents the adult education teachers' peculiarities in the modern knowledge society. Finally, the author makes the conclusion about the adult education teachers' training specifics in Ireland.

Key words: adult education; adult education teacher; peculiarities in professional teachers' training; professional teachers' training; tutor.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2018

Прийнято до друку 26.04.2018

УДК 373.2.091.12.011.3-043.83

Наталія Мельник

ORCID iD 0000-0002-6641-0649

доктор педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти,
Педагогічний інститут,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053 Київ, Україна,
n.melnyk@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

У статті визначено сутнісний зміст поняття «кваліфікація» у європейській науковій термінології, проаналізовано його контекстуальні особливості. Встановлено особливості трактування поняття «кваліфікаційні вимоги» у контексті європейського освітнього простору, охарактеризовано документи, які засвідчують кваліфікацію педагога у європейських країнах, а також розтлумачено терміносполучення «кваліфікований дошкільний педагог» у контексті європейського виміру вищої освіти. Автором розгорнуто представлено аналіз особливостей кваліфікації дошкільних педагогів у Великій Британії. Визначено чинники, що впливають на формування кваліфікаційних вимог та на зміст професійної компетентності. Охарактеризовано основні професійні профілі та профілі професійної компетентності дошкільних педагогів у Британії, окреслено основні суперечності у присвоєнні кваліфікацій.

Ключові слова: вимоги до кваліфікації дошкільних педагогів у Великій Британії; диплом; кваліфікація британських дошкільних педагогів; професійна компетентність; професійні профілі у Великій Британії; сертифікація.